

PROKURATUUR

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@justdigi.ee

Teie: 29.05.2026 nr 8-1/4288-1

Meie: 15.06.2026 nr RP-1-6/26/5424

Arvamus karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (KarS omnibus 2026) eelnõule

Lugupeetud justiits- ja digiminister

Prokuratuur tänab Teid võimaluse eest anda arvamus karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule, millega tehakse muudatused karistusseadustikus, loomakaitseaduses ja väärteomenetluse seadustikus. Prokuratuur tervitab eelnõud, mille eesmärk on kõrvaldada kehtivas õiguses ilmnunud ebaselgused ning luua tõhusam õigusraamistik füüsilise ja vaimse vägivalla, ähvardamise, haavatavate isikute väärkohtlemise, perevägivalla ja hooletu loomapidamisega seotud juhtumitele reageerimiseks. Järgnevalt esitab prokuratuur oma tähelepanekud seoses eelnõuga kavandatavate muudatustega.

1. KarS § 36¹ lisamine – Vastutus tahtlikult tekitatud süüvõimetuse korral

Prokuratuuri hinnangul on KarS § 36¹ lisamine küsitav. Süüvõimetuse korral ei juhi isik oma käitumist või ei saa ta selle tähendusest aru. See tähendab, et isik ei tea, kuidas ta käitub ja sellise seisundi tekitamine ei tähenda, et isik sooviks kuritegu toime panna.

Küsimusi tekitab ka lause, et „kohus võib kohaldada KarS §-s 60 sätestatud või vabastada isiku karistusest, kui toimepandud teol on lõpuleviidud süüteo tunnused, kuid isik on teinud kõik endast oleneva, et süüteo toimepanemist ära hoida“. Siinkohal tekib küsimus, kuidas saab eeldada, et isik, kes oma käitumist ei kontrolli (või ei saa aru süüteo tähendusest), võiks teha kõik endast oleneva, et süüteo toimepanemist ära hoida. Isegi kui isik teeb midagi, mis kõrvalseisja pilgu läbi võiks süüteo toimepanemist ära hoida, siis miks peaks selline tahte poolt kontrollimata tegu karistuse suurust mõjutama, eriti kui arvestada, et samasugune tahte poolt kontrollimata lõpuleviidud süütegu toob kaasa karistamise. Isegi piiratud süüdivus (KarS § 35), mis lubab samuti karistust kergendada, ei kehtesta taolist ärahoidmise nõuet, kuigi isik on üksnes osaliselt süüdiv, mitte täiesti süüvõimetu.

RIIGIPROKURATUUR

Wismari 7 / 15188 TALLINN / 694 4400 / info@prokuratuur.ee / www.prokuratuur.ee
Registrikood 70000906

Prokuratuur on seisukohal, et kui isik pole süüdiv, siis sõltumata põhjusest on ta süüvõimetu ja teda ei ole võimalik karistada. Pigem tasuks kaaluda, kas taolises seisundis sooritatud kuriteotunnustele vastavate tegude korral võiks rakendada muid meetmeid, mis on suunatud uue tahtliku süüvõimetuse tekitamise (nt deliiriumi seisundi tekitamise) ennetamisele.

2. KarS § 58 p 4 täpsustamine – Perevägivalla kui raskendava asjaolu täpsustamine „elukaaslasega“

Prokuratuur toetab muudatust. Riigikohus on oma hiljutises otsuses nr 1-24-3763/33 leidnud, et põhjendamatu ebavõrdne kohtlemine oleks käsitleda erinevalt neid, kes on formaalses vanema-lapse suhtes, ning neid, kes on sisuliselt samaväärses faktilises peresuhtes. Seaduse mõttes peaks määravaks olema see, milline on poolte vaheline suhe sisuliselt, st kas neil on lähedased perekonnasuhted, sotsiaalne ning emotsionaalne side jne. Samast loogikast võiks prokuratuuri hinnangul lähtuda ka KarS § 58, kuna teo raskus ei olene mitte niivõrd teo toimepanija ja kannatanu vahelise suhte formaalsest poolest, vaid nende suhte tegelikust sisust.

3. KarS § 120 laiendamine – ähvardamine vägistamisega või vägivaldse ja tahtevastase sugulise iseloomuga teo toimepanemisega, kannatanu kohta seksuaalse sisuga andmete ebaseadusliku avaldamisega, vabadusvastase süüteo toimepanemisega, vara hävitamisega ähvardamise lahti sidumine vara rahalisest väärtusest

Prokuratuur juhib tähelepanu, et KarS § 120 lg 1 p 3 on eelnõu tekstis ja seletuskirja tekstis erineva sõnastusega. Samuti esineb seletuskirjas kaks korda punkt 4, mistõttu on punktide sõnastused eelnõus ja seletuskirjas erinevad.

KarS § 120 lg 1 p 3 puhul võiks lähtuda KarS § 141 ja § 141¹ sõnastustest. Praegusel kujul lisandub uusi termineid juurde ja on keeruline mõista, miks terminid erinevad. Sõnastus võiks olla „vägistamise või tahtevastase sugulise iseloomuga teo toimepanemisega“. Eelnõus on termin „vägistamine“ sama, mis KarS §-s 141, kuid sisse on toodud ebamäärane „muu vägivaldne ja nõusolekuta sugulise iseloomuga tegu“. Selge on see, et kui isikut ähvardatakse mingi teoga, on see tema tahtevastane. Samas ei pea tegu olema vägivaldne, vaid võib olla ka näiteks abitusseisundit ära kasutades toime pandud.

Küsimusi tekitab vabadusevastase süüteo toimepanemisega ähvardamine. Selleks peab tõendama, et on alus karta ähvarduse täideviimist, mida saab sisuliselt tõendada ainult läbi selle, et varem on midagi sarnast reaalselt tehtud ehk toimepanija on juba kannatanu vabadust piiranud. Prokuratuuri hinnangul jääb vabaduse piiramisega ähvardamise juures alles oht, et näiteks koduaresti pandud laste vanematest saavad kurjategijad, kui nad keelavad lastel kodust lahkumise kuni kodutööd on tehtud.

Samuti väärrib tähelepanu, et kui kannatanu pöördub politseisse üksnes väitega, et teda ähvardati kinni siduda, on keeruline tõdeda, et tegemist oli tõsiseltvõetava ähvardusega, mille täideviimist kannatanu pidas reaalseks. Kui aga kannatanuga on juba sellisel määral manipuleeritud, et ta ei julge ähvarduse tõttu kuhugi minna, on tegemist vabaduse võtmise, mitte sellega ähvardamisega. Samuti näiteks kui kannatanut ähvardaks keldrisse kinni panna selliselt, et keegi ei leia teda sealt kunagi üles, on prokuratuuri hinnangul pigem tegemist tapmisega ähvardamisega.

Ähvardamise koosseisus kasutatav „olulise vara“ mõiste on ebapiisavalt määratletud. Muudatuse järgi on „oluline vara“ see, mida kannatanu emotsionaalselt oluliseks peab. Viimasel ajal heidetakse pidevalt ette, et kuriteokoosseisud on sellised, et riigiasutused ei saa ka ise aru, mis koosseisu alla mahub. Lahendus ei saa olla õigusselgust veelgi vähendada. Iga eluline konflikt ei pea olema kriminaalkorras karistatav.

Lisaks eelnevale võiks kaaluda KarS § 120 karistuse ülemise piiri tõstmist.

4. KarS § 121 muutmine ja täpsustamine – pealkirja muutmine, sanktsiooni muutmine, perevägivald kvalifitseeritud koosseisuna, sõltuvussuhe eraldi kvalifitseeriva tunnusena

Prokuratuur on pealkirja muutmise osas jätkuvalt seisukohal, et kehaline väärkohtlemine hõlmab tegelikult oluliselt rohkem kui tervise kahjustamine, kattes nii füüsilise kui vaimse tervise. Kui seadusandja peab vaimse tervise eraldi toonitamist vajalikuks, võiks pealkirjana kaaluda „vaimne ja füüsiline väärkohtlemine“ või kasutada kunagist pealkirja „tervise kahjustamine ja kehaline väärkohtlemine“. Eelnõus välja pakutud pealkiri on liialt lohisev.

Täiendavalt märgib prokuratuur, et kuigi vaimne tervis on ka praegu kaitstavaks hüveks, ei ole prokuratuur teadlik ühestki KarS § 121 kaasusest, mis sisaldaks üksnes vastavat etteheidet. Esinevad ilmselged tagajärje ja põhjusliku seose tõendamise probleemid, samuti konflikt vähese intensiivsusega füüsilise mõjutamisega (vt ka Riigikohtu otsust nr 1-16-10326/51, p 27). Vaimse tervise puhul tõusetuvad järgmised küsimused: millisel tasemel stress ja ärritus on selline, et ületab vähemalt sama piiri, mis on seatud füüsilisele mõjutamisele ning kas selle hindamiseks eksisteerib objektiivne mõõdupuu; kas tervise kahjustamine vaimse tervise tähenduses tähendab, et kannatanule peaks olema pandud mõni RHK F00-F99 toodud psüühika- ja käitumishäire diagnoos ning kas igas sellises kaasuses tuleks ekspertiis määrata.

Eelnevast lähtuvalt leiab prokuratuur, et vaimse tervise kahjustamise käsitlemine KarS § 121 järgi on ebapiisavalt määratletud ja pole arusaadav, mis sätte alla täpselt läheb.

Seletuskirjast nähtub, et KarS § 121 lg 2 p 2 üldine eesmärk on kaitsta neid ohvreid, kes on vägivalla toimepanijaga seotud või olnud seotud sellisel viisil, mis suurendab suhte isiklikkuse kaudu vägivalla mõju ja ohtu ning ohvri haavatavust. Sellise kaitse alla peavad eelnõu kohaselt minema selgelt ka need ohvrid, kes on toimepanija endised partnerid. Samas kinnitab seletuskiri, et kvalifitseeritud koosseis võib endiste partnerite vahel olla siiski välistatud, kui pooled olid seotud palju aega tagasi, neil puudus sisuline ühiselu või muu seotus jne. Teisisõnu jääb ka plaanitava seadusemuudatuse jõustumisel jätkuvalt kohtute sisustada see, milline on poolte vaheline seotus kuriteo toimepanemise ajal tegelikult. Sellest küsimusest on kohtupraktikas juba Riigikohtu 2020. aastal kohtuasjas nr 1-19-3377/32 tehtud otsusest alates ka lähtutud. Suunis, et kohtud peavad seda küsimust hindama, liigutatakse aga eelnõuga seaduse tekstist seletuskirja teksti. Prokuratuur jääb skeptiliseks, kas selline muudatus on mõistlik, kuna kohtud peavad õiguse mõistmisel eeskätt lähtuma siiski seaduse tekstist ja varasemast kohtupraktikast.

Prokuratuur leiab, et KarS § 121 lg 2 p 2¹, s.o sõltuvussuhe eraldi punktina sätestamine, ei loo sisulist lisaväärtust, sest sõltuvussuhe on ka praegu normis hõlmatud. Selle eraldi mainimine

muudaks seaduse asjatult keerulisemaks.

5. KarS § 124¹ lisamine – Hooldaja kohustuse rikkumine

Prokuratuur palub jätkuvalt pöörata tähelepanu sellele, et karistusseadustikus eksisteerib § 171 ja nimetatud koosseis on nii pealkirja kui sisu poolest KarS §-le 124¹ äärmiselt sarnane. Vaadates seletuskirjas toodud näiteid, on keeruline mõista, kumba paragrahvi peaks tegelikult kohaldama. Enamik juhtumeid liigituvad prokuratuuri hinnangul mõlema paragrahvi alla ja jääb arusaamatuks, mille järgi tuleb koosseisude vahel valik teha. Pigem tuleks KarS § 171 täiendada või selgemalt välja tuua piirid KarS § 124¹ ja § 171 vahel. Näiteks tekib küsimus, et kas ema vastutab lapse hooletusse jätmise korral § 171 alusel, kuid kasuisa § 124¹ alusel. Samuti täidab nii mõnigi seletuskirjas esitatud näide mõne teise kuriteo koosseisu.

KarS § 124¹ on sisemiselt vastuoluline. Sätte kohaselt võivad olla karistatavad nii ravimi andmata jätmise kui ka selle tahtevastane manustamine. Nii võib aga tekkida näiteks küsimus, et kui tõrges teismeline/vanur keeldub ravimi võtmisest, kas siis hooldaja igal juhul vastutab.

Ebaselgeks jääb, kes on „hooldamise kohustusega isik“ ning mida tähendavad terminid „hooldaja“, „hooldusõigusega isik“ ja „eestkostja“. Näiteks kui isik elab oma eakast emast eemal, kelle eest tal on perekonnaseadusest tulenev kohustus hoolitseda ja ta palub naabril või sugulasel ema järele vaadata, siis kes vastutab ja mille alusel. Teisisõnu, kas hoolduse kohustusega isik on kohaliku omavalitsuse poolt määratud isik, perekonnaseadusest tuleneva kohustusega isik või naaber/sugulane, kellel paluti eaka ema eest hoolitseda ja kelle näol on tegemist faktilise hooldajaga.

Tasuks ka kaaluda, kas iga tegu, mis on KarS §-s 124¹ välja toodud, peab olema kriminaalkorras karistatav. Kui eesmärk on ka leebemaid rikkumisi karistada, võiksid need olla karistatavad väärteo korras.

6. KarS § 153¹ täiendamine ja muutmine – Oluliselt häiriva seksuaalse sisuga visuaalse materjali edastamine kui seksuaalne ahistamine, juriidilise isiku trahvi ajakohastamine

Prokuratuur toetab sellesisulise käitumise karistatavaks muutmist. Küll aga tuleb tähelepanu juhtida KarS § 153¹ sanktsiooniraamistikule. Kui eelnõu praegusel kujul vastu võetaks, oleks teise inimese kehaline seksuaalne ahistamine karistatav väärteona, maksimaalselt 30-päevase vabadusekaotusega, tema kehaline väärkohtlemine oleks aga karistatav kriminaalkorras, minimaalselt 1 kuu pikkuse vabadusekaotusega. Prokuratuur kahtleb, kas selline lähenemine on koherentne. See tähendaks, et näiteks kellegi löömine või tõukamine ühel korral selliselt, et isikule tervisekahjustust ei teki (vt nt Harju Maakohtu otsuseid nr 1-22-2278/5 ja 1-20-5762/4), oleks karistatav raskemalt kui kellegi kinni hoidmine, pikali surumine ja vastu tahtmist suudlemine, käperdamine ning intiimpiirkondadest haaramine (vt nt Harju Maakohtu otsuseid nr 4-25-1453/25 ja 4-18-4378/15). Teisisõnu, ka raskeim seksuaalne ahistamine oleks igal juhul kergemalt karistatav kui kergeim kehaline väärkohtlemine. Tuleb aktsepteerida seadusandja soovi karistada kehalist väärkohtlemist raskemalt kui kehalist ahistamist, kuid seadus, mis võimaldab näiteks pikka aega kehtvat käperdamist karistada maksimaalselt 30-päevase arestiga ja samas pikka aega kehtvat peksmist karistada maksimaalselt 3-aastase vangistusega, ei ole sisult järjepidev. Mõlemal juhul on tegemist kannatanu kehalise puutumatuse tõsise

rikkumisega, seksuaalse ahistamise puhul rünnatakse lisaks sellele aga ka spetsiifiliselt isiku seksuaalse enesemääramise õigust.

Kaaluda võiks, kas sõnastus „seksuaalse sisuga visuaalne materjal“ on kõige õnnestunum. Eelnõus kasutatakse KarS § 157⁴ sõnastuses näiteks fraasi „seksuaalse sisuga teabetalletus“, karistusseadustikust leiab täna aga enim viiteid hoopis seksuaalse sisuga „teostele“. Oluline on tagada terminoloogiline järjepidevus.

7. KarS § 157³ muutmine – Ahistav jälitamise sanktsiooni maksimummäära tõstmine

Prokuratuur toetab ülemmäära tõstmist kolmele aastale. Selline muudatus annab kohtule võimaluse mõista karistusi, mis on senisest oluliselt õiglasemas proportsioonis ahistava jälitamise ebaõigussisuga. Praktikas on arvukalt kaasuseid, milles ahistav jälitamine on kestnud näiteks 1-2 aastat või kauemgi. Sellistes olukordades on ebaõiglane karistada teo toimepanijat maksimaalselt 1-aastase vangistusega.

8. KarS § 157⁴ lisamine – Seksuaalse sisuga andmete ebaseaduslik avaldamine

Prokuratuur toetab sellesisulise käitumise karistatavaks muutmist. On vastuvaidlematu, et nii välismaine kui siseriiklik kogemus näitab, et taoline vägivallavorm on levinud, samas on seni puudunud riigil võimalus süüteomenetluse raames kannatanuid kaitsta. Prokuratuuri hinnangul on alust kaaluda sõna „teabetalletus“ asendamist sõnaga „teos“, tagamaks, et karistusseadustik oleks sõnakasutuselt järjepidev. Nimelt kasutatakse näiteks lapsporno kontekstist justnimelt sõna „teos“ (vt ka KarS § 175, § 178, § 179 ja § 180).

Lõpetuseks peab prokuratuur oluliseks märkida, et näeb eeltoodud probleemkohtade lahendamata jätmisel ebaselgete kriminaalasjade arvu kasvu, milles kas kriminaalmenetluse alustamata jätmise korral või hiljem lisandub arvukalt kaebemenetlusi, sest segaselt sõnastatud koosseisud võimaldavad väga erinevaid tõlgendusi ja tekitavad erinevaid ootusi.

Prokuratuur toetab karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõud ning sellega õigusselguse parandamist ja efektiivsema karistusõigusliku reageerimise võimaldamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Astrid Asi

Riigi peaprokurör